

Opgave 1 Bloed, zweet en luxeproblemen

In het programma *Bloed, zweet en luxeproblemen* van BNN reizen zes Nederlandse jongeren naar Ethiopië en Bangladesh.

Zij worden daar geconfronteerd met de omstandigheden waaronder hun kleding, koffie, sieraden en andere (luxe)goederen gemaakt worden. Door te werken in onder andere een goudmijn, op een koffieplantage en in een kledingfabriek ervaren zij aan den lijve onder welke

omstandigheden de spullen gemaakt worden die zij thuis kopen. De jongeren werken met de lokale arbeiders, krijgen hetzelfde salaris en moeten van het geld dat zij verdienen een slaapplek betalen en voedsel kopen.

Een van de deelnemers is Benjamin. Hij werkt in Nederland achter de bar. Benjamin verbaast zich over het verschil tussen wat hij thuis met dit werk verdient en wat de arbeiders in een kledingfabriek in Bangladesh verdienen. In 2013 bedraagt het minimumloon in Nederland voor een achttienjarige zonder diploma die achter de bar werkt € 4,08 per uur. De arbeiders in Bangladesh verdienen vaak niet meer dan een euro per dag. De baas van de fabriek legt uit waarom zijn arbeiders niet méér verdienen: "Dit is een onderontwikkeld land. We zijn voor een groot deel ongeschoold en er is hier minder kennis. Daarom moeten we harder werken voor minder geld."

Rechtvaardigheid werd door de Romeinen al gedefinieerd als 'ieder het zijne geven'.

- 2p 1 Beargumenteer of jij de uitleg van de baas een goede rechtvaardiging vindt voor het inkomensverschil tussen Benjamin en de arbeiders:
- met de Romeinse definitie van rechtvaardigheid en
 - met de spanning tussen de categorieën 'verdienste' en 'verdeling'.

Tijdens en na het werk voeren de zes deelnemers vaak gesprekken met de lokale arbeiders. Zo ook met de twaalfjarige Manna uit Bangladesh, die werkt in een fabriek waar pruiken van mensenhaar worden gemaakt. Manna werkt zeven dagen per week en verdient hiermee € 12,- per maand. Ze houdt van mooie kleren en sieraden en ze droomt ervan om later dokter te worden.

Deelneemster Annejet heeft medelijden met Manna, omdat ze bang is dat Manna nooit gelukkig kan worden als zij haar droom niet kan verwezenlijken. De kans dat Manna dokter wordt, is bijzonder klein.

Deelneemster Daphne vindt het medelijden van Annejet onterecht. Manna heeft misschien wel minder mogelijkheden en weinig geld, maar dat betekent niet dat zij ongelukkig is. Daphne vindt het juist goed dat Manna dromen heeft. Ook al is haar droom misschien niet te verwirkelijken, het geeft Manna wel kracht om met haar moeilijke omstandigheden om te gaan en het is voor haar een drijfveer om te leven en te werken. In de deugdethiek van Aristoteles staat 'het goede leven' centraal en is geluk het hoogste doel.

- 3p 2 Leg het verband tussen geluk en deugd in Aristoteles' deugdethiek uit. Geef vervolgens het verschil tussen de geluksopvattingen van Daphne en Annejet weer. Beargumenteer tot slot met wie Aristoteles het eens zou zijn als het gaat om de mogelijkheid van Manna om gelukkig te worden, met Annejet of met Daphne.

De 24-jarige modestudente Lotte vertelt in een interview waarom zij heeft meegedaan aan het programma:

tekst 1

Ben je een verwend type?

“Ergens wel. Ik heb altijd alles gekregen van mijn ouders. Toch ben ik ook wel bewust opgevoed. Ik had een krantenwijk en wist dat er ook mensen zijn die het moeilijk hebben. In het buitenland, maar ook in Nederland. Alleen als je met ze praat en de tranen ziet, weet je pas echt hoe zwaar ze het hebben.”

Waarom heb je je opgegeven?

“Ik zat al een tijdje thuis te werken aan m'n eindschrijving, toen ik het spotje met de oproep op tv voorbij zag komen. Zes 'verwende' westerlingen aan de slag in ontwikkelingslanden. Ik voelde me opgesloten, wist niet wat ik moest doen en dit was zo anders dan ik gewend was. Ik wilde weg uit de veilige omgeving waarin ik tot dan toe had verkeerdt.”

naar: televisier.nl

Achteraf vertelt Lotte wat haar het meest is bijgebleven tijdens de opnames. In Ethiopië ziet Lotte een jong meisje op straat zitten voor de fabriek waar zij en de andere deelnemers op dat moment werken. Het grijpt Lotte aan en ze probeert erachter te komen wat er met het meisje aan de hand is. Het blijkt dat de ouders van het meisje zijn overleden. Ze slaapt vanaf haar tiende op straat. Lotte vraagt aan het meisje of ze bang is. Het meisje zegt dat ze heel erg bang is, omdat ze 's nachts op straat vaak wordt lastiggevallen door mannen die seks met haar willen. Ze hangt rond bij hotels en krijgt soms iets te eten van de hotelgasten. Maar vaak heeft zij niets te eten. De reactie van Lotte:

tekst 2

“De andere mensen zeggen ook dat deze mensen gewend zijn aan armoede, dus dat het dan niet zo erg is. Maar als je dit dan ziet, ik vind het echt verschrikkelijk. En een keuze is het al helemaal niet. In dit land sta je er helemaal alleen voor als je ouders doodgaan. Dan is er geen overheid of een potje of iets. Dan moet je alleen zien te overleven. Er is ook geen toekomst meer voor dit meisje. Ze kan ook niet meer naar school.”

naar: Bloed, zweet en luxeproblemen, aflevering 4

Martha Nussbaum heeft een theorie ontwikkeld over menselijke ontwikkeling en levenskwaliteit. Zij stelt dat de kwaliteit van iemands leven het beste beoordeeld kan worden vanuit een capability-benadering. Nussbaum maakt daarbij een onderscheid tussen ‘gecombineerde capabilities’ en ‘inwendige capabilities’.

3p **3** Leg uit wat het verschil is tussen inwendige capabilities en gecombineerde capabilities.

Leg vervolgens met tekst 1 en 2 uit dat het verschil tussen Lotte en het meisje:

- zowel een verschil is in inwendige capabilities
- als een verschil in gecombineerde capabilities.

Om het meisje te helpen geeft Lotte haar een trui en schoenen. Ook geeft Lotte haar wat geld zodat het meisje voor een paar dagen te eten heeft. In *Een theorie van rechtvaardigheid* stelt John Rawls dat we veel verschillende soorten zaken ‘rechtvaardig’ en ‘onrechtvaardig’ noemen; niet alleen wetten, instituties en sociale systemen, maar ook allerlei soorten afzonderlijke handelingen, zoals wel of geen geld geven. Volgens Rawls is echter de basisstructuur van een samenleving het voornaamste object van rechtvaardigheid.

3p **4** Leg uit dat Rawls bij rechtvaardigheid meer belang hecht aan de basisstructuur van de samenleving dan aan afzonderlijke handelingen.

Leg vervolgens het standpunt van Rawls uit:

- met tekst 2 en
- met de manier waarop Lotte het meisje probeert te helpen.

Een terugkerende discussie tussen de deelnemers aan het programma gaat over de vraag of zij zelf verantwoordelijk zijn voor de armoedige omstandigheden waaronder hun spullen gemaakt worden. Ook gaat de discussie over de vraag of zij iets aan deze situatie kunnen veranderen. Met name Benjamin en Daphne staan lijnrecht tegenover elkaar. Tijdens het werk op de koffieplantage hebben zij een discussie over fairtradekoffie:

tekst 3

Benjamin: “Als ik heel veel geld heb, koop ik ook fairtrade. Maar als ik elke dag vijf euro moet uitgeven voor een zak koffie die dezelfde dag opgaat, dan is dat ook niet goed.”

Daphne: “Maar er zijn altijd andere dingen waar je op kunt besparen. Wees dan zuiniger met energie, ga dan stoppen met roken. Stop dan met andere overbodige luxe.”

Benjamin: “Ik drink elke dag koffie. Weet je wel niet hoeveel geld me dat gaat kosten? Toevallig leef ik in een andere wereld. Daar kan ik ook niks aan doen. Ik weet ook dat die mensen het hier slecht hebben. Maar ik denk eerst aan mezelf.”

Daphne: “Jouw keuze is niet gebaseerd op gebrek aan geld. Je stelt gewoon de verkeerde prioriteiten. Als je iets echt wilt, dan lukt het.”

naar: Bloed, zweet en luxeproblemen, aflevering 4

Ook filosofen verschillen van mening over de vraag in hoeverre wij iets kunnen of moeten doen aan de armoede in andere landen, en zo ja, wat dan precies. Zo geeft Liam Murphy met zijn opvatting van billijkheid kritiek op Singers persoonlijke ethiek.

- 3p **5** Leg uit dat Daphne haar kritiek op Benjamin kan onderbouwen met de ethiek van Singer.
Geef vervolgens Murphy’s kritiek op Singers opofferingsprincipe weer. Beargumenteer tot slot of Benjamin met de opvatting van Murphy kan rechtvaardigen dat hij geen fairtradekoffie koopt.